

alkalmas hely volt; még azért is, hogy Nagymihályi Albert, mint vránai perjel s horvát- és dalmátországi bán, Zsigmondnak több háborúban segítője, nem sokat foglalkozhatott ezen jószágával, a mit az ő halála után hamarosan kiűtő birtokügyi zavarok is bizonyítanak.

A jelenleg csekély fontosságú Nagylak fényes szerepelt játszott a múltban s még Mária Terézia idejében is a jelentősebb helyek közé tartozott. Ez volt ugyanis a ráczság egyik főfészke. Midőn Mária Terézia a marosi határőrvidéket fölözlatta, Nagylak is visszakerült a megye kebelébe. A szerbek azonban sehogyan sem tudtak a megváltozott viszonyokba belenyugodni; sem az újonnan alakított kikindai szerb kerületbe nem akartak áttelepedni, sem a megyében megmaradni, hanem kivándoroltak Oroszországba, a hol Új-Szerbiát alapították. És ime, míg hazánkban nemzetiségük semmiben sem látott rövidséget, addig ott egy félszázad alatt eloroszosodtak. Kár, hogy a szerző, — ha nem is tartozik e kérdés egész terjedelmében ide — bővebben nem fejtegeti. Mert ez csaknem egészen érintetlen pont történelmünkben s így nem lett volna háládatlan munka, ha a mostanság oly annyira érzékenykedő nemzetiségek előtt ezt a dolgot valamivel körülényesebben megvilágítja vala.

A szerző összesen 292 helységgel foglalkozik, ennyi tartozott ugyanis a régi Csanádmegye keretébe. A megye azonban most jóval kisebb és ezen 292 helység közül csak 80 esik a mai területre. Mind- ezt teljes megvilágításban tűnteti fel Csanádmegyének a munkához csatolt igen szép kivitelű történeti térképe. Ez például szolgálhat a későbbi monographia íróknak is. Egy pár jelentéktelen megjegyzésem azonban mégis van hozzá, t. i. jól tette volna a szerző, ha a megye mostani határainak a feltüntetése mellett a szomszédos megyék jelenlegi határait is jelezte volna, hogy pusztá szemlélés után is egész határozottan tudhatnók, hogy egyik-másik eltűnt helység a mai viszonyok szerint melyik megyében feküdt. Továbbá valami feltűnő jellel kellett volna ellátnia azokat a helységeket, a melyek még jelenleg is fennállanak.

Mindezekből láthatjuk azonban, hogy az író szépen oldotta meg feladatát a monographia második részének a megírásánál is és hogy Csanádvármegye története a megyei monographiák legjobbjai között foglal helyet.

Gombos Fezencz Albin.

Különfélék.

Az Erdélyi Irodalmi Társaság f. hó 7-én vasárnap d. e 11 órakor felolvasó ülést tartott a városháza nagy termében, a mely zsúfolásig megtölt előkelő közönséggel. *Kuun Géza* gróf elnökölt, szívélyesen üdvözölve a közönséget nyitotta meg az ülést. Aztán *Szádeczky Lajos* tartott szabad előadást a küküllővári sírletről, bemutatván a sírbolt három koporsójában talált női díszruha darabokat, melyek 300 év múltán

is csodálatos épen megmaradtak, oly erős selyem és bársony kelméből valók s a vegyi tisztítás után eredeti színöket is visszanyerték. A bemutatott ruha darabok közt voltak: u. m. négy fejdísz, egy gyöngyös bogláros klárisos bársony *párta*; egy arany és ezüst skofiumos, gyöngyökkel, boglárokkal ékített *főkötő*; s egy a főkötő felső csúcán viselt kis kerek bársony süveg, (akkor u. n. *kopet*, a mai „capot“ öse), körös-körül kisebb nagyobb boglárokkal ékítve, a sírban elmeszesedett gyöngyszemek maradványaival s a leszedett türkiz-díszek nyomaival (melyeket külön mutatott be az előadó); végül három darab sárga selyemből kötött *recze-fátyol*, kettein ezüst virágdísz maradványaival. A nagyobb ruha darabok közül nevezetes egy szederjes-bársony *hosszú mente*, Zrinyi-gallérral, ránczos fodros rövid újjal, selyemhímzéssel díszítve (a róla leszedett zománczos boglárokat külön mutatta be); egy kávébarna, virágos selyem gyöngyös *váll-derék*; egy kötött selyem *derekas*; egy kávébarna nehéz virágos selyem *szoknya*; egy selyem *szalagöv* s *piros csizma* maradványok. A koporsók nyughelyéről került ki két selyem *párnahaj*, két *fejkoszorú*, egy selyem *derekalj* és két selyem *fejkoszorú*. Az ékszerekből bemutatta Kendi Zsófia arany *karikagyűrűjét*, *fülbevalóját*, zománczos lánczos *karpereczét*, bogláraiból néhányat, türkizes ékköveit, és *nyaklánczát*, melyen arany karikák közé foglalt zománczos oszlopocskákon eme föliratok olvashatók: AMOR CONSER.(VAT) GRATIAM és AMOR ME TE.(NET) IN GRACE (?). A közönség nagy érdeklődéssel szemlélte a nagybecsű díszruhákat és ékszereket, melyeknek rendkívüli tudományos becse van s páratlan lelet az egész országban. Ötpercznyi szünet után dr. *Versényi György* olvasott föl néhány igen hangulatos szép költeményt. Aztán *Hóry Béla* szellemes és kedves víg elbeszélését „Hogy jutott a sárosbokai eklézsia új toronyórához“ olvasta fel dr. *Gyalui Farkas*, végül *Szász Gerő* olvasta fel „Óhajítás“ és „Őszszel“ cz. mély érzésű és filozofiai eszmékben gazdag szép költeményeit.

Széchy Károly „*Benyomások és Emlékek*“ cím alatt egy kötetet adott ki Hornyánszky kiadásában, a melyben Németországban és Olaszországban tett útazásainak emlékeit írja le. Nem közönséges útleírások ezek, hanem valóságos tanulmányok irodalomtörténeti, művészeti tárgyakról és témákról, melyekkel útközben találkozott. Bővebben óhajtván ismertetni, most csak tartalmát soroljuk fel, a mely tájékoztat tartalmáról: A coupé ablakából, Bacsányi Jánosról, München és a fiatal magyar festők, Benzúr Gyula, Wágner Sándor, Liezenmayer Sándor, Böhm Pál, Kaulbach és világtörténeti képei, a halott Schiller, a nápolyi élet, világszép út (Castallmare-Sorrento), Capri, Haan Antal, a kolostori testvérek, Lorenzo Stecchetti, Spezia. E címjegyzék is mutatja, hogy tartalmas és érdekes kötet, melyet eszmegazdagság, élénk megfigyelés és színgazdag styl tesz élvezetes olvasmánynyá. Ára 2 frt.

A Hunyadmegyei tört. és régészeti társulat Déván okt. 13-án tartott ülésén gróf Kuun Géza elnöki megnyitója után dr. Veress

Endre tanár, a társulat új titkára tartott „Déva és környéke Castaldo idejében“ (1553 márcziusig) című érdekes felolvasást. Veress Endre a bécsi császári udvari és állam-levéltárban végzett kutatásai közben Castaldo Baptista János osztrák generális tömérdek jelentéseiből valami nyolczvanat talált olyat, melyek Castaldo 20 havi erdélyi szereplésére, de különösen Déva, Hunyadvára, Valkány, Branyicska, Maros-Ilye, Jófő (a mai Gura-Dobra) s így a dévai szoros viszontagságaira, a töröknek Lippa, Lugos felőli támadásaiból s a német-vallon zsoldos katonák leírhatatlan féktelenkedéseiből, zsarolásaiból keletkezett szenvedéseire egészen új világot vetnek, s történetét képezik a megyének, melynek újkori része megírásához gyűjtötte szerző ez adatokat.

Magyarország történelmi Földrajza a Hunyadiak korában, dr. Csánky Dezső e nagybecsű munkájának III. kötete jelent meg legközelebb az Akademia történelmi bizottságának kiadásában. E mű *gróf Teleki József*: „*Hunyadiak kora*“ című művének folytatása, mint a gróf Teleki József által szintén tervbe vett Hunyadiak kori műveltség-történelem első, az akkori Magyarország politikai földrajzi állapotát tárgyazó része. Csánki a nyolczvanas évek közepén e mű megírásával megbízatván, az anyagot az ország minden jelentékenyebb levéltárából hordja össze. Főleg ez az eddig ismeretlen óriási kútfőanyag ad művének rendkívüli becsét, melyet a bár rövid, de szabatos feldolgozás is emel. Az I. és II. kötet Buda és Pest vidékéről Nógrád, Gömör, Szepes felé kiindulva, az egész Tiszántúli, továbbá részben a Dráva-Száva-közi és Dunántúli megyék leírását tartalmazza. A Dunántúl leírását a jelen harmadik kötet fejezi be. Szerző megyék szerint halad s minden megyében bevezetékép annak e korbéli birtok-állapotát rajzolja meg, azután áttér az ottani várak, erősségek, kastélyok, városok, helységek, birtokosok és főispánok elősorolására, a kútfők legpontosabb idézésével. Műve XV. századra, a független középkori Magyarország eme legdicsebb korszakára vonatkozó helytörténeti adatokat összegyűjtve, megbecsülhetetlen jelentőségű az akkori Magyarország ismeretére. Ára ennek a kötetnek 7 frt.

Folyóiratok.

Az *Akadémiai Értesítő* 9. füzetében legelőbb *Péchy Antal* emlékeztétét találjuk *Kerpely Antaltól*. Ezt *Mahler Ede* értekezése követi a régi egyiptomiak évfornáiról és nagy periodikus időrendszereiről, mely után *Hegedűs István* értekezésének kivonata jön Janus Pannoniusnak *Jacobus Marcellusra* írott dicsénekéről. Ily kivonat *Vári Rezső dr.* felolvasásából a következő czikk: Bölcs Leó császárnak a hadi taktikáról írott munkájáról, s hasonlóan az az októberi számból *Nagy Ernőtől* „Az ausztriai csász. cím felvétele“. Ugyan-ebben megemlékezések vannak *Torma Károlyról* és *Cantu Caesarról*. Az első